

REPRODUKTIV SALOMATLIK.

Soliyeva Dildora Nizomiddin qizi

Farg'ona viloyati Beshariq tumani Beshariq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi tibbiyot texnikumi o'qituvchisi

Anatatsiya: Aholi orasida reproduktiv salomatlik haqidagi tushunchalarini oshirish.

Kalit so'zlar: Repraduktiv salomatlik, ekstragenital kasalliklar, skrining tekshiruvi.

Reproduktiv salomatlik – insonning zurriyod qoldirishi bilan bog'liq bo'lgan aqliy, jismoniy va ijtimoiy yetukligidir.

Reproduktiv salomatlik bu Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT)ning - ta'riflashichainson urchish tizimi va funksiyasi bilan bog'liq bo'lgan barcha masalalarda nafaqat uning qandaydir kasallik yoki xastalikka chalinganligi, balki jismonan, aqlan hamda ijtimoiy jihatdan ham sog'-salomat bo'lishi tushuniladi. Reproductive salomatlik bu – istalmagan homiladorlikdan saqlanish, homiladorlik davrida tibbiy nazoratda bo'lish, tug'gandan keyin ona va bola parvarishi bilan bog'liq bo'lgan xizmatlardan yetarli darajada foydalanish va maslahat olish demakdir.

Reproduktiv salomatlik yuzasidan tuzilgan dasturlar va ularni amalga oshirilishidan asosiy maqsad – sog'lom oilani shakllantirish, onalar, bolalar o'limini va nogironlikni oldini olish, jinsiy aloqa yo'li orqali o'tadigan kasalliklar (OITS)ni oldini olish va davolash yuzasidan ma'lumotlar berishdan iboratdir. Reproductive salomatlikka doir bilim berish va xizmat ko'rsatish nafaqat onalar va bolalar sog'lig'ini yaxshilaydi, balki, oila va jamiyatda alohida qulayliklar yaratadi. Jumladan, kontraseptiv vositalardan foydalanish erkaklar va ayollarga farzand ko'rish va tug'ish oralig'idagi muddatni hal qilish imkonini beradi. Reproductive salomatlikni saqlashda homilador ayollarga xizmat ko'rsatish, maslahat berish, sanitariya-maorif ishlarini olib borish masalalari ko'zda tutilgan. Xotin-qizlar sog'lig'ini saqlashning asosiy rezervi oilani rejalashtirishdir.

Oilani rejalashtirish homiladorlikni chegaralash degani emas, oilada nechta farzand bo'lishini ota-ona belgilaydi. Onalarning sog'lig'ini tiklash – nosog'lom bolalar tug'ilishi- ning oldini olish, oila tashvishini kamaytirish demakdir. Oilani rejalashtirish – bu er-xotin va har bir mustaqil shaxsning erkin va mas'uliyat hissi bilan bola tug'ish vaqti, uning soni haqida ma'lumotga va mablag'ga ega bo'lish masalalarini ongli ravishda hal qilishidir. Bu borada

onalar va bolalar o'limi hamda abortni kamaytirish, aholini sog'lomlashtirish, sog'lom avlodni dunyoga keltirish kabi tibbiy islohotlarga katta ahamiyat berilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi SSVning 1999-yil 4-maydagi 296-sonli Buyrug'i asosida reproduktiv yoshdagi ayollarni sog'lomlashtirish va oilani oqilona rejalashtirish uchun Respublika o'quv-uslubiy markazi tashkil etildi va nizomi tasdiqlandi. Uning asosiy maqsadi statistik ma'lumotlar bo'yicha tug'ish yoshidagi ayollarda 65–70 %, homilador ayollarda esa 75–80 % turli xil ekstragenital kasalliklar uchrashi, bu kasalliklar natijasida homiladorlik va tug'uruq jarayonining asoratli o'tishi, o'z navbatida, tug'ilayotgan go'daklarning turli kasalliklar bilan dunyoga kelishi, ayollarning tug'uruq asoratlari oqibatida nogiron bo'lib qolishining oldini olishdir. Ayollarning - fiziologik imkoniyatlari, tug'ilajak farzandlar orasidagi davr va shu kabilar oilani rejalashtirish muammolarining tarkibiy qismidir. Shu o'rinda qizlarimizning balog'at yoshini hisobga olish masalasi ham muhim o'rin tutadi. Garchi qoida doirasida qizlarning balog'at yoshi 17 yosh deb belgilangan bo'lsa-da tibbiy (fiziologik) jihatdan qizlar 20 yoshda to'la yetilib turmush qurish va farzand ko'rishga tayyor bo'ladilar. Ko'p yillik ilmiy-tibbiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, ayol kishining tug'uruq yoshi 20–35 yoshgacha bo'lishi har jihatdan maqsadga muvofiqdir. Aynan shu yosh oralig'ida farzand ko'rgan ayollar o'zlari bilan farzandlari ham sog'lom, baquvvat bo'lishlariga erishadilar.

Shularni inobatga olib, oilani rejalashtirishning 5 ta asosiy tamoyili ishlab chiqilgan:

1. 18 yoshga qadar homilador bo'lishga yo'l qo'ymaslik.
2. 35 yoshdan keyin tug'maslik.
3. Iloji bo'lsa har 3 yilda yoki 2 yildan kam bo'lmagan muddatda tug'ish.
4. Oilada farzandlar soni 3 nafardan oshmasligi.
5. Og'ir ekstragenital kasalliklar bilan xastalangan ayollarda tug'uruqni cheklash.

Agar ushbu tamoyillarga amal qilinsa, jamiyatda sog'lom avlod dunyoga keladi. Oila mustahkam bo'lishi, nogiron bolalar tug'ilishining oldini olish maqsadida, oila qurayotgan yigit-qizlar nikohdan oldin tibbiy ko'rikdan o'tishlari kerak. Ushbu tartib Oila kodeksida ko'rsatilgan bo'lib, Vazirlar Mahkamasining 365-sonli qarori bilan qat'iy belgilab qo'yilgan. Yigit-qizlar nikohdan oldin tibbiy ko'rikdan o'tib, o'zlarini oila qurishga ruhiy, jismoniy tayyorligini aniqlab olishlari kerak. Bu tartib tufayli nosog'lom bo'lgan yoshlarning turmush qurib, keyin ajralib ketishlari yoki nogiron farzandlar tug'ilishining oldi olinadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2005- yil 5-iyuldagi 242-sonli qarori „**Oilada tibbiy ma'naviyatni oshirish, ayollar sog'lig'ini mustahkamlash, sog'lom avlod tug'ilishi va uni tarbiyalashning ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida**“ bo'lib, bu qaror 5 yo'nalishda olib boriladi:

1. Aholi reproduktiv salomatligini muhofaza qilish:

a) tug'ish yoshidagi xotin-qizlarni profilaktik tibbiy ko'rikdan o'tkazish;

b) o'smir qizlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish, ya'ni bolalar ginekologiyasini rivojlantirish;

d) homilador ayollarni ekstragenital kasalliklar bo'limida to'liq davolash, tug'uruqni asoratsiz kechishini ta'minlash.

2. Yangi quriladigan oilalarni nikohgacha tibbiy ko'rikdan o'tkazish.

3. Ko'krak suti bilan oziqlantirish.

4. Mutlaq tug'ish mumkin bo'lmagan ayollarni 100 % kontraseptiv qamrovga olish.

5. „Ona va bola“ skriningi o'tkazish, ya'ni chaqaloqlar va homilador ayollardagi tug'ma va avloddan avlodga o'tuvchi patologiyani erta aniqlash. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, sog'lom avlodni shakllantirishda, Respublika tashxis markazi va uning barcha hududiy bo'limlarida faoliyat ko'rsatayotgan shifokorlar ham o'z hududlarida sog'liqni saqlash bo'limlari mutaxassislari bilan uzviy hamkorlikda aholi o'rtasida oilani rejalashtirish mohiyatini yanada kengroq targibot qilishda, ota-onalar o'rtasida shu mavzuda suhbatlar, ma'ruzalar, savol-javoblar uyushtirishda faollik ko'rsatishlari lozim. Zero, maqsadimiz kelajagi buyuk davlat barpo etish ekan, bunday davlatni sog'lom, barkamol yoshlarsiz tasavvur etish mumkin emasligini bir daqiqa ham unutmasligimiz, bu ishga har birimiz baholi qudrat o'z hissamizni qo'shmog'imiz kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. H. I. Shukurov, S. Q. Qanoatov “Jamoada hamshiralik ishi “Toshkent «iqtisod-moliya» 2016.

2. Y.N.Allayorov, D.Q.Tosheva “Onalikda hamshiralik parvarishi” Toshkent “Voriz-Nashriyot” 2012